

GEMEENSCHAPS- EN GEWESTREGERINGEN
GOUVERNEMENTS DE COMMUNAUTE ET DE REGION
GEMEINSCHAFTS- UND REGIONALREGIERUNGEN

VLAAMSE GEMEENSCHAP — COMMUNAUTE FLAMANDE

VLAAMSE OVERHEID

Onderwijs en Vorming

[C – 2010/35944]

Nascholing op initiatief van de Vlaamse Regering
Prioritaire nascholings thema's voor het schooljaar 2011-2012

1. Algemene voorwaarden

1.1 Decretale basis

In uitvoering van artikel 12, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs en van het besluit van de Vlaamse regering van 22 oktober 1996 (gewijzigd) tot regeling van de procedure voor de toewijzing van nascholingsprojecten op initiatief van de Vlaamse Regering, zijn de volgende prioritaire nascholings thema's vastgelegd :

- Thema 1 : Competentiegericht onderwijs
- Thema 2 : Educatie voor Duurzame Ontwikkeling als opstap naar burgerzin

Het hierna volgende document verschaft per thema een situerende omschrijving, de bepaling van mogelijke te bereiken doelstellingen en van de te bereiken doelgroep.

1.2 Aanvragen

Iedere organisatie die zich bekwaam acht nascholing, aansluitend bij één van bovenstaande thema's, te verzorgen, kan een aanvraag indienen bij het Departement Onderwijs en Vorming.

De uiterste indieningsdatum voor deze aanvragen is 14 februari 2011.

Opdat een projectaanvraag in overweging kan genomen worden, dient zij geformuleerd te zijn op de "projectfiche" die hiertoe door de overheid ontwikkeld werd en te verkrijgen is bij :

Ministerie van Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming, Afdeling Ondersteuningsbeleid

Cel Nascholing

adres : Koning Albert II-laan 15, lokaal 2B03, 1210 Brussel

tel : 02-553 99 78; fax : 02-553 91 45

e-mail : nascholing@vlaanderen.be

of u kan ze downloaden via onze website <http://www.ond.vlaanderen.be/nascholing>

1.3 Beoordeling van de aanvragen

Een commissie maakt een gemotiveerde rangschikking van de projectvoorstellen op grond van de volgende twee criteria :

1. de relevantie van het project ten aanzien van de vastgestelde beleidsprioriteiten;
2. de mate waarin het project indicaties geeft dat het in de praktijk een kwaliteitsvol project zal betreffen.

De selectie van goedgekeurde projecten wordt na de beslissing van de minister, bevoegd voor onderwijs, meegedeeld aan de nascholingsorganisaties, de scholen, de CLB's én de koepelorganisaties.

1.4 Organisatie en inhoud

De projecten worden uitgevoerd in de loop van het schooljaar 2011-2012.

De ervaring leert dat projecten met een groot aantal sessies (8 of meer) potentiële deelnemers afschrikken. Het doordacht afwisselen van sessies met concrete toepassingen in de dagelijkse praktijk van de deelnemers, het nuttig inzetten van ICT-hulpmiddelen (1) en de ruime aandacht voor diepgaande evaluatie en feedback kan potentiële deelnemers overtuigen. Ook de kans op werkelijke implementatie van het geleerde vaardigheden vergroot hierdoor.

1.5 Financiering

Het nascholingsaanbod op initiatief van de Vlaamse Regering is bedoeld als een aanvulling op het nascholingsbudget van de school en de koepelorganisaties. Bijgevolg dient de aanvrager bij zijn budgettering de volledige financiering aan de overheid aan te vragen en dienen deze projecten uiteindelijk gratis te zijn voor deelnemers.

Uitzonderingen hierop zijn : onkosten voor maaltijden, koffie, reis- en verblijfskosten. Indien de organisator hiervoor kosten aan de deelnemers wenst aan te rekenen, dan dient dat ook expliciet vermeld te worden, zowel in de projectaanvraag als bij de uiteindelijke aankondiging van het project.

Bij de projectaanvraag kan een zekere financiering aangevraagd worden voor de bekendmaking van het project.

Het maximum budget dat per project kan worden toegekend bedraagt 125.000 Euro. Dit betekent niet dat bij goedgekeurde projecten waarvan het aangevraagde budget kleiner is dan 125.000 Euro, dit budget automatisch volledig wordt toegekend. De overheid behoudt zich het recht om de gevraagde budgettering aan te passen. Op basis van de ingediende begroting wordt een sessieprijs vastgelegd. Het toegekende bedrag en de toegekende sessieprijzen worden meegedeeld bij de goedkeuring van de projecten.

De uitbetaling van de goedgekeurde projecten gebeurt a rato van de werkelijk uitgevoerde sessies en de toegekende kostprijs per sessie.

1.6 Inschrijvingen op het nascholings thema door de scholen

Geen enkele school kan verplicht worden tot deelname aan een nascholingsproject op initiatief van de Vlaamse Regering.

Ieder goedgekeurd project moet open staan voor alle geïnteresseerden die tot de doelgroep behoren. Dit impliceert netoverschrijding.

Iedere school (deelnemer) die aan een nascholingsproject wenst deel te nemen, schrijft zich centraal in via de website www.ond.vlaanderen.be/nascholing. De nascholingsorganisatie ontvangt per mail de gegevens van de geïnteresseerde scholen en neemt met hen contact op om de verdere deelname te regelen. De deelnemer dient aan te tonen dat hij tot de doelgroep behoort.

De nascholingsorganisatie geeft op regelmatige basis de lijst van de definitieve deelnemers door aan de Cel Nascholing. Ook houdt de nascholingsorganisatie de Cel Nascholing op de hoogte van uitschrijvingen in de loop van het nascholingstraject.

Indien het aantal inschrijvingen het in de projectfiche omschreven maximaal aantal deelnemers overschrijdt, stelt de nascholingsorganisatie een gemotiveerde selectie van scholen (deelnemers) samen. Volgende criteria moeten gebruikt worden :

1. behoren tot de omschreven doelgroep;
2. de inschrijvingvolgorde.

Naargelang de concrete situatie, kan de nascholingsorganisatie desnoods andere selectiecriteria voorstellen. Het voorstel voor die andere selectie wordt aan de Cel Nascholing meegedeeld. De overheid behoudt het recht corrigerend op te treden bij het vastleggen van de selectiecriteria.

De nascholingsinstelling maakt de uiteindelijke selectie van deelnemers bekend, zowel aan de Cel Nascholing als aan de betrokken kandidaat-deelnemers.

Algemeen

Gezien de ruime belangstelling voor de prioritaire nascholings thema's door de nascholingsorganisaties, wordt ervoor geopteerd om ook geografische spreiding op te nemen als selectie criterium. Bij het indienen van projecten met een grote financiële impact dient er door de organisaties dan ook rekening mee gehouden te worden dat deze tegelijkertijd voor een voldoende grote spreiding zullen moeten instaan.

2. Omschrijving van de thema's :

2.1 Thema 1 : Competentiegericht onderwijs

Waarom dit thema ?

Een van de meest diepgaande veranderingen in de hervorming van het secundair onderwijs zit al in de visie op het secundair onderwijs. Jongeren dienen in dat secundair onderwijs competenties te verwerven waarmee zij als jonge volwassenen kunnen functioneren in verdere studies of arbeid, in persoonlijk leven en maatschappelijk engagement.

Als competenties de te bereiken eindtermen van het secundair onderwijs worden, dan heeft dit ook gevolgen voor de manier waarop de leerkracht zijn onderwijs organiseert.

Competentiegericht onderwijs moet ertoe leiden dat de leerling kennis, vaardigheden en attitudes kan combineren en toepassen in een concrete situatie. De leerkracht moet de leerling dus bijstaan in het ontdekken en verwerven van theoretische kennis, bij het aanleren en het inoefenen van vaardigheden en bij het reflecteren over de juiste attitude waarmee die kennis en vaardigheden toegepast wordt.

Niet alleen het ontwerpen en het begeleiden van de lessen, maar vooral ook het evalueren van de mate waarin de leerling de competentie bereikt heeft, stelt de leerkracht voor nieuwe professionele uitdagingen. Hij zal daarvoor nieuwe evaluatiemethodieken en nieuwe vormen van rapporten leren toepassen.

Omschrijving en doelstellingen

- De deelnemers kunnen een competentie ontlenen in de onderliggende kennis, vaardigheden en attitudes.
- De deelnemers kunnen hun eigen lessen zo organiseren dat kennis, vaardigheden en attitudes in een geïntegreerd leerproces worden aangereikt.
- De deelnemers kunnen een variatie van onderwijsactiviteiten en onderwijsstijlen hanteren die het competentiegericht leren van hun leerlingen bevorderen.
- De deelnemers kunnen instrumenten hanteren die hen in staat stellen de mate waarin de leerling de competentie verworven heeft te observeren, te beschrijven en te meten. Zij kunnen in dit evaluatieproces anderen betrekken en de verschillende evaluatiegegevens in één beoordeling integreren.
- De deelnemers kunnen rapporteringsinstrumenten hanteren die leerlingen en hun ouders zicht geven op de mate waarin de leerling de competenties van de opleiding bereikt heeft, dit zowel met het oog op bijsturing van het leerproces als met het oog op een eindbeoordeling over de gevolgde opleiding.
- De deelnemers kunnen competentiegericht onderwijs integreren binnen het bestaande pedagogische project.

Doelgroepen

- Leerkrachten secundair onderwijs die nu al vormen van competentiegericht onderwijs organiseren of die daar mee aan de slag willen gaan. Wij denken aan leerkrachten die geïntegreerde opdrachten organiseren of (virtuele) oefenfirmas of mini-ondernemingen begeleiden, maar ook aan leerkrachten die lessenspakketten binnen het opleidingsonderdeel seminarie' organiseren of de verwerving van onderzoekscompetenties begeleiden.

- Directies, graadcoördinatoren,... die vormen van competentiegericht onderwijs in hun school willen ondersteunen of willen invoeren.

De school schrijft zich in met een team van leerkrachten en directieleden of coördinatoren omdat het luik evaluatie en rapportering in grote mate verbonden is met het pedagogisch schoolbeleid.

2.2 Thema 2 : Educatie voor Duurzame Ontwikkeling als opstap naar burgerzin

Waarom dit thema ?

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling of EDO wint steeds meer terrein in het onderwijslandschap, zowel in Vlaanderen als internationaal. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat we meer en meer geconfronteerd worden met maatschappelijke fenomenen die bijzonder complex zijn. Ecologische, economische, culturele, historische, ethische, technologische en sociaal-politieke ontwikkelingen hebben allemaal een invloed op de samenleving en beïnvloeden elkaar ook onderling. Dit is nu juist waar EDO over gaat. Dit betekent dat duurzaamheidsvraagstukken op een geïntegreerde manier benaderd moeten worden, waarbij de onderlinge samenhang tussen de verschillende factoren van fundamenteel belang is. Dit is echter geen evidente opdracht.

Omschrijving en doelstellingen

Educatie voor Duurzame Ontwikkeling kunnen we omschrijven als het leren denken over en werken aan een leefbare wereld, nu en in de toekomst, voor onszelf en voor anderen, hier en elders op de planeet (2). EDO heeft als doel om individuen en groepen hiervoor met de nodige competenties uit te rusten. EDO omvat dus zowel kennis, vaardigheden als attitudes.

In het basisonderwijs komt het thema duurzame ontwikkeling als dusdanig nog niet aan bod. Voor deze doelgroep kunnen wel een aantal aspecten, die essentieel worden geacht voor EDO, worden behandeld via de eindtermen binnen het leergebied wereldoriëntatie.

In september 2010 is in het secundair onderwijs de tweede generatie van vakoverschrijdende eindtermen (VOET), bestaande uit een gemeenschappelijke stam en zeven contexten, in alle graden en onderwijsvormen ingevoerd. De omgeving en duurzame ontwikkeling' is één van deze zeven contexten.

Deze eindtermen kunnen echter niet los worden gezien van andere vakoverschrijdende eindtermen, en meer in het bijzonder deze die gevat kunnen worden onder het brede begrip van burgerzin'. Samen nadenken om een antwoord te vinden op de vele uitdagingen en problemen in verband met duurzame ontwikkeling en hiervoor acties ondernemen zijn aspecten die inherent verbonden zijn met burgerzin. Nog nadrukkelijker dan in de vorige generatie van VOET wordt in de nieuwe VOET de onderlinge verwevenheid tussen de verschillende pijlers van duurzame ontwikkeling benadrukt : de ecologische, sociale, politieke, culturele en economische pijlers (3). Naast de vakoverschrijdende eindtermen, komt het thema duurzame ontwikkeling ook aan bod in vakken van de basisvorming, zoals onder meer aardrijkskunde en natuurwetenschappen.

Men kan aan EDO werken via uiteenlopende thema's, vakken en projecten. In dit opzicht kan EDO beschouwd worden als een richtinggevend principe waaraan vanuit verschillende invalshoeken gewerkt kan worden. Zowel natuur- en milieueducatie, ontwikkelingseducatie als burgerschapseducatie zijn waardevolle invalshoeken om met EDO aan de slag te gaan. Sleutelementen voor EDO zijn kennis over en inzicht in :

- de tijds- en ruimtedimensie van duurzame ontwikkeling : wat we nu doen heeft gevolgen voor later en wat we hier doen heeft gevolgen voor anderen elders op de wereld;
- de draagkracht van de aarde;
- de biologische, culturele, sociale en economische diversiteit;
- en vooral de onderlinge afhankelijkheid van ecologische, economische, sociale en politieke fenomenen.

Dit alles betekent dat het leggen van verbanden en het zoeken naar patronen en processen van cruciaal belang is. Dit vereist van leerkrachten dat zij bereid en in staat zijn met deze aspecten rekening te houden wanneer zij het thema in hun lessen of in projecten aan bod laten komen. Educatie voor duurzame ontwikkeling impliceert daarom aspecten als systeemdenken en kennis van de onderliggende oorzaak van een aantal duurzaamheidsvraagstukken.

Bij de zoektocht naar oplossingen voor deze problemen worden beleidmakers en burgers vaak voor fundamentele keuzen geplaatst. En deze keuzen worden zeer sterk beïnvloed door het waardepatroon dat we als referentiekader hanteren. Werken rond ethiek en normen mag daarom niet ontbreken bij EDO. Waarden, houdingen, emoties en overtuigingen spelen dan ook een belangrijke rol.

Omwille van de complexiteit van duurzaamheidsthema's, de kennis die vanuit verschillende disciplines moet worden samengebracht en de ethische aspecten die voor een groot stuk de keuzes voor bepaalde oplossingswegen zullen beïnvloeden, kan EDO niet beperkt blijven tot de klassieke manier van lesgeven. Enkel via actiegericht onderwijs en via een probleemoplossende benadering kunnen leerlingen op een geïntegreerde manier kennis maken met de zoektocht naar oplossingen voor duurzaamheidsvraagstukken. Zo kunnen de nodige competenties verworven worden om als kritische burger aan de samenleving te participeren. Dit betekent ook dat EDO een uitgelezen mogelijkheid vormt om de participatie van leerlingen te stimuleren. De gehanteerde werkvormen moeten overleg, dialoog, gezamenlijke besluitvorming en actieve participatie stimuleren. Het inzicht verwerven in democratische beslissingsprocessen is één van de belangrijkste doelstellingen van EDO.

De bovenvermelde principes van EDO zijn zowel toepasbaar op het curriculum als op het schoolbeleid. Dit laatste houdt in dat de school de principes van duurzame ontwikkeling integreert in haar eigen werking (bv. op het vlak van infrastructuur, duurzame aankopen,...) en in haar visie. Op deze manier wordt EDO een schoolproject en overstijgt het de muren van het klaslokaal, maar wordt het binnen de school breed gedragen. De nascholingsprojecten hebben bij voorkeur aandacht voor beide aspecten.

Met dit nascholingsthema willen we volgende doelstellingen bereiken :

- De deelnemers kunnen – dankzij de opgedane kennis, vaardigheden en attitudes - de principes van educatie voor duurzame ontwikkeling bepleiten en opnemen in hun benadering van onderwijs en vorming.
- De deelnemers kunnen de geïntegreerde benadering van EDO (aandacht voor sociale, economische en milieuaspecten) en het systeemdenken bevorderen.
- De deelnemers kunnen multidisciplinair samenwerken rond EDO met leerkrachten van diverse vakken.
- De deelnemers kunnen een leerlijn opstellen en garanderen hierbij dat rond EDO een leertraject kan samengesteld worden dat over meerdere jaren kan doorgetrokken worden.
- De deelnemers kunnen gebruik maken van didactische werkvormen, methoden, ICT-toepassingen, good practices en invalshoeken waarmee de eindtermen en ontwikkelingsdoelen kunnen bereikt worden en waarmee de actieve inbreng van de leerlingen zoveel mogelijk gegarandeerd wordt.

Doelgroepen

Het prioritair nascholingsthema richt zich in de eerste plaats naar schoolteams van het basis- en/of secundair onderwijs. Gezien EDO het geïntegreerd behandelen van sociale, economische en milieu aspecten vooropstelt, bevordert EDO idealiter de samenwerking tussen leerkrachten uit verschillende vakgebieden. De nascholingsprojecten dienen leerkrachten vanuit verschillende vakken te betrekken, hen te sensibiliseren en aan te zetten tot acties om in hun klaspraktijk aandacht te besteden aan EDO. Om het doortrekken van de EDO principes naar het schoolbeleid te garanderen, is ook de deelname van de directie aan te bevelen.

Nota

(1) Het onderzoek naar REN Vlaanderen pleit voor het volledig geïntegreerd inzetten van ICT-hulpmiddelen binnen de vak- of domeingebonden nascholingen, waar zinvol. In de projectaanvraag dient er waar nuttig dan ook voldoende aandacht te worden aan relevante ICT-hulpmiddelen. Meer info zie [http://www.ond.vlaanderen.be/ict/onderzoek/files/eindrapport evaluatie REN v3.pdf](http://www.ond.vlaanderen.be/ict/onderzoek/files/eindrapport%20evaluatie%20REN%20v3.pdf)

(2) « Educatie voor Duurzame Ontwikkeling. De vlag en de lading », september 2010, Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. <http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/edo/docs/vlag-en-lading>

(3) Voor meer info : zie <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/publicaties/voet/voet2010.htm>